



# ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

## Комітет з питань правової політики

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-35-84

---

### В И С Н О В О К

щодо проекту Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо здійснення судочинства під час дії воєнного чи надзвичайного стану та врегулювання спорів за участі судді (реєстр. № 8358 від 13 січня 2023 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 13 січня 2023 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 01 червня 2023 року (протокол № 126) проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо здійснення судочинства під час дії воєнного чи надзвичайного стану та врегулювання спорів за участі судді (реєстр. № 8358 від 13 січня 2023 року), поданий народними депутатами України Бабієм Р.В., Вельможним С.А. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою Законопроект розроблений з метою запровадження дієвих механізмів здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного часу, зокрема, шляхом запровадження можливості здійснення повноважень секретаря судового засідання іншими працівниками апарату суду; можливості виконувати повноваження секретаря судового засідання дистанційно; можливості додаткового повідомлення учасників судового процесу про розгляд справи на відомі засоби комунікації цих учасників телефонограмою, СМС повідомленням, електронною поштою, повідомленням у месенджерах (у випадку неможливості забезпечити повідомлення учасників в загальному порядку) та через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України (якщо не вдалось повідомити учасників справи ні в загальному порядку, ні телефонограмою, СМС повідомленням, електронною поштою, повідомленням у месенджерах); а також шляхом розширення сфери застосування письмового провадження при розгляді судових справ у судах всіх юрисдикцій, шляхом забезпечення для суддів можливості дистанційного доступу до системи електронного документообігу суду, шляхом удосконалення процедури

врегулювання спорів за участю судді та шляхом поширення на період дії воєнного чи надзвичайного стану особливостей розгляду судових справ аналогічних тим, які застосовувалися у зв'язку із введенням карантину з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19).

Так, на виконання зазначеної вище мети у Законопроекті пропонується внести зміни до Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України), Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України) та Господарського процесуального кодексу України (далі – ГПК України), законів України «Про доступ до судових рішень», «Про Вищу раду правосуддя», якими:

- передбачити можливість надавати повноваження секретаря іншим працівникам апарату суду та можливість дистанційної роботи секретаря;

- встановити, що суд викликає або повідомляє учасників судового процесу про дату, час і місце судового засідання у справі будь-якими можливими засобами, на всі відомі засоби комунікації (телефонограма, СМС повідомлення, електронна пошта, повідомлення у месенджерах тощо), а також через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України. При цьому, виклик або повідомлення вважається врученим учаснику судового процесу лише у випадку надходження до суду підтвердження про отримання чи ознайомлення із викликом або повідомленням;

- передбачити, що підготовче провадження та\або судовий розгляд має бути проведений протягом розумного строку з урахуванням можливості учасників справи взяти участь у розгляді справи;

- розширити сферу застосування письмового провадження у судах всіх юрисдикцій;

- поширити особливості розгляду судових справ, які застосовувалися у зв'язку із введенням карантину з метою запобігання поширенню коронавірусної хвороби (COVID-19), також і на період дії воєнного чи надзвичайного стану;

- передбачити можливість дистанційного доступу до автоматизованої системи документообігу суду з використанням власного кваліфікованого електронного підпису судді;

- удосконалити процедуру врегулювання спору за участю судді.

На думку суб'єктів права законодавчої ініціативи, прийняття Законопроекту сприятиме реалізації та захисту прав громадян та встановить дієві механізми здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного часу.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України (далі – ГНЕУ) за результатами опрацювання Законопроекту висловило ряд зауважень та пропозицій до нього. Зокрема звертається увага на пропозицію доповнити частину тринадцяту статті 7 ЦПК України та частину тринадцяту статті 8 ГПК України положенням, згідно з яким «письмовим провадженням також є судовий розгляд справи, який здійснюється судом першої, апеляційної чи касаційної інстанції без виклику учасників справи та без проведення судового засідання на підставі наявних у суду матеріалів». З цього приводу ГНЕУ зазначає, що вказані зміни мають постійний характер і не пов'язані з особливостями розгляду відповідних справ в умовах воєнного чи надзвичайного стану. У зв'язку з цим їх включення до поданого проекту не відповідає його

предмету, визначеному у назві проекту, а також його меті, визначеній у пояснювальній записці до проекту (п. 2).

Комітет Верховної Ради України з питань цифрової трансформації за результатами обговорення Законопроекту ухвалив рішення рекомендувати Комітету Верховної Ради України з питань правової політики врахувати висловлені зауваження при підготовці та розгляді Законопроекту. Так серед зауважень Комітет з питань цифрової трансформації, аналогічно зауваженням ГНЕУ, звертає увагу на неузгодженість між собою положень частини 1 та частини 9 нової редакції статті 203 ЦПК України, а також на неможливість забезпечити належним чином від витоку інформації про хід та результати врегулювання спору за участі судді, у випадку проведення їх у режимі відеоконференції. Крім того, Комітет з питань цифрової трансформації вважає за доцільне у проекті Закону включити норму, якою передбачити, що судові виклики та повідомлення надсилаються учасникам судового процесу за наявності поданої ними до суду відповідної заяви із зазначенням номера мобільного телефону у міжнародному форматі та технічної можливості отримувати СМС-повідомлення і повідомлення у месенджерах. Водночас звертається увага, що у разі сповіщення на офіційному веб-порталі судової влади України необхідно враховувати, що в умовах воєнного стану доступ до реєстру судових рішень здійснюється в тестовому (обмеженому) режимі з метою запобігання загрозам життю і здоров'ю суддів та учасників судового процесу. У разі виявлення ознак кіберзагрози, доступ до реєстру або окремих рішень у ньому може бути обмежено.

Комітет Верховної Ради України з питань бюджету за підсумками розгляду Законопроекту, з урахуванням експертного висновку Міністерства фінансів України, прийняв рішення, що Законопроект не має впливу на показники бюджету (реалізацію положень законопроекту належить здійснювати за рахунок та в межах видатків державного бюджету на забезпечення діяльності органів судової влади) і в разі прийняття відповідного закону він може набирати чинності згідно із законодавством.

Міністерство юстиції України (далі – Мін'юст) за результатами опрацювання положень Законопроекту зазначило, що в цілому підтримує законодавчі ініціативи щодо запровадження дієвих механізмів здійснення судочинства в умовах воєнного чи надзвичайного часу, однак висловило зауваження до окремих його положень. Так, Мін'юст звертає увагу на запропоновані у Законопроекті редакції частини другої статті 193 КАС України, статті 210 ЦПК України та статті 195 ГПК України, зазначаючи, що відповідно до частини першої статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Водночас відсутність у положеннях Законопроекту встановленого граничного розумного строку

розгляду справ під час дії воєнного чи надзвичайного стану, на думку Мін'юсту, може призвести до порушення прав осіб на належний розгляд судових справ.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений з прав людини) підтримує прийняття Законопроекту за умови врахування висловлених зауважень та пропозицій. Зокрема, звертається увага на запропоновану у Законопроекті нову редакцію пунктів 5 і 6 частини дев'ятої статті 171 КАС України, пунктів 5, 6 частини другої статті 187 ЦПК України та пунктів 5, 6 частини другої статті 176 ГПК України, якими передбачається, що під час дії воєнного чи надзвичайного стану не зазначати в ухвалі про відкриття провадження відомості щодо дати, часу і місця підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися за правилами загального позовного провадження, а також відомості щодо дати, часу і місця проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін. Водночас зазначена пропозиція не може бути підтримана Уповноваженим з прав людини, оскільки в такому випадку існує ризик порушення прав учасників справи щодо взяття участі у судових засіданнях, а також порушення права позивача на зміну предмету або підстави позову, збільшення або зменшення розміру позовних вимог, яке реалізується шляхом подання письмової заяви до закінчення підготовчого засідання або не пізніше ніж за п'ять днів до першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження.

Верховний Суд за результатами опрацювання положень Законопроекту підтримує його прийняття з урахуванням висловлених зауважень. Зокрема зазначається, що положення проекту потребують узгодження щодо строків на апеляційне та касаційне оскарження в разі, якщо учасники справи повідомляються про ухвалення відповідного судового рішення на відомі засоби комунікації цих учасників телефонограмою, смс-повідомленням, електронною поштою, повідомленням у месенджерах, а також шляхом розміщення інформації на офіційному вебпорталі судової влади з посиланням на вебадресу такого судового рішення в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

Вища рада правосуддя (далі – ВРП) у своєму консультативному висновку до Законопроекту, затвердженому Рішенням ВРП від 23 лютого 2023 року № 143/0/15-23, підтримала прийняття Законопроекту з урахуванням висловлених зауважень та застережень. Зокрема, у висновку зауважується, що запропонована Законопроектом нова стаття 131-1 КАС України потребує узгодження із частиною першою статті 11 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII у редакції Закону України від 27 липня 2022 року № 2461-IX, якою визначено додатковий спосіб інформування учасників справи про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, місце, дату і час судового засідання, - надання інформації з використанням Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, у тому числі з використанням мобільного застосунку Єдиного державного вебпорталу електронних послуг «Дія», шляхом відображення в електронній формі судового рішення у справі, виконавчого документа.

Державна судова адміністрація України (далі – ДСА) зазначила, що в цілому підтримує прийняття Законопроекту, оскільки в умовах воєнного стану його прийняття запровадить дієві механізми здійснення судочинства. Водночас ДСА звертає увагу, що у Законопроекті залишився невизначеним механізм негайного підтвердження учасником процесу суду інформації про отримання чи ознайомлення із відповідним викликом або повідомленням за допомогою електронної пошти (телефонограми, СМС повідомлення, повідомлення у месенджерах) (стаття 131-1 КАС України, стаття 128-1 ЦПК України та стаття 272-1 ГПК України в редакції Законопроекту). Також зазначається, що у запропонованій редакції Законопроекту чітко не визначено, про який спосіб повідомлення учасником суду йде мова – автоматизований чи неавтоматизований. У разі застосування неавтоматизованого способу відправлення повідомлень у формі СМС або на месенджери (використовуючи номер мобільного телефону для реєстрації облікового запису) ДСА застерігає, що в такому випадку не буде гарантовано збереження даних про доставку судових викликів і повідомлень, зокрема існуватиме високий ризик їх втрати через відсутність засобів запобігання від їх видалення. У випадку застосування автоматизованого способу розсилки судових викликів і повідомлень залишається невизначеним механізм автоматичного надходження підтверджень від учасників про отримання чи ознайомлення із відповідним викликом або повідомленням за допомогою електронної пошти (телефонограми, СМС повідомлення, повідомлення у месенджерах) до автоматизованої системи документообігу суду, оскільки при автоматичній розсилці таких повідомлень учасник позбавлений технічної можливості відповідати на таку розсилку. Крім того, потребує уточнення, в якій спосіб згадана інформація буде переноситися в програму: інформація заповнюватиметься в ручному режимі працівниками апарату суду або робитимуться скріншоти листування та прикріплюватимуться до матеріалів справи.

Положеннями Конституції України передбачено, що питання судоустрою та судочинства визначаються виключно законами України (пункт 14 частини першої статті 92).

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Конституції України).

Обговоривши положення Законопроекту з урахуванням висловлених до нього зауважень і пропозицій, члени Комітету зазначили про необхідність застосування положень статті 116 Регламенту Верховної Ради України під час його розгляду.

З огляду на зазначене, відповідно до статей 93, 111, 116 Регламенту Верховної Ради України, Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного дев'ятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо здійснення судочинства під час дії

воєнного чи надзвичайного стану та врегулювання спорів за участі судді (реєстр. № 8358 від 13 січня 2023 року), поданий народними депутатами України Бабієм Р.В., Вельможним С.А. та іншими народними депутатами України, і за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

2. Звернутись до Голови Верховної Ради України з пропозицією оголосити на пленарному засіданні під час розгляду проекту Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, Цивільного процесуального кодексу України, Господарського процесуального кодексу України та інших законодавчих актів щодо здійснення судочинства під час дії воєнного чи надзвичайного стану та врегулювання спорів за участі судді (реєстр. № 8358 від 13 січня 2023 року), поданого народними депутатами України Бабієм Р.В., Вельможним С.А. та іншими народними депутатами України, відповідно до частини першої статті 116 Регламенту Верховної Ради України, про необхідність внесення пропозицій і поправок щодо виправлень, уточнень, усунення помилок та/або суперечностей у тексті зазначеного законопроекту, інших структурних частин законопроекту та/або інших законодавчих актів, що не були предметом розгляду в першому читанні та відповідають предмету правового регулювання законопроекту.

3. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити голову підкомітету з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини та альтернативного розв'язання спорів Бабія Р.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

